

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

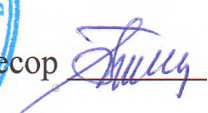
Рішення вченої ради

13 листопада 2024 протокол № 9

Голова вченої ради

чл. кор. НАМНУ України

професор Олександр ТОЛСТАНОВ

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУДОВА МЕДИЦИНА: НАУКОВІ ОСНОВИ, ЕКСПЕРТНА ПРАКТИКА ТА
ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ»
освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії**

галузі знань	<u>22 Охорона здоров'я</u> (код та назва галузі знань)
спеціальності	<u>222 Медицина, 228 Педіатрія</u> (код та назва спеціальності)
рівень вищої освіти	<u>Третій (освітньо-науковий)</u> (вказати рівень вищої освіти)
форма навчання	<u>Очна (денна, вечірня), заочна</u> (зазначити форму навчання)
тривалість навчання	3 кредити, 90 годин
мова навчання	українська

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Судова медицина: наукові основи, експертна практика та етичні стандарти» для підготовки докторів філософії всіх спеціальностей.

РОЗРОБНИКИ:

Кафедра клінічної патології та судової медицини НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Патологічна анатомія в трансляційній медицині: від мікроскопа до клініки» схвалена:

- на засіданні кафедри фундаментальних дисциплін та інформатики НУОЗ України імені П. Л. Шупика протокол № 8 від «1» жовтня 2024 року
Завідувач кафедри [підпис] д. мед. н., проф. Олена ДЯДИК
- на засіданні вченої ради Медичного факультету
протокол № 8 від «5» жовтня 2024 року
Декан факультету [підпис] д. мед. н., проф. Ольга ПРОЦЮК

ПОГОДЖЕНО

Голова Постійно діючої комісії
вченої ради НУОЗ України імені
П. Л. Шупика з наукової
діяльності та навчально-
методичної роботи з вищої освіти,
протокол № 8 від «10» жовтня
2024 року

Наталія САВИЧУК

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Судова медицина: наукові основи, експертна практика та етичні стандарти» є вибірковою компонентою освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії.

Загальний опис навчальної дисципліни подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни за формами навчання		
		очна денна	очна вечірня	заочна
Кількість кредитів - 3 Статус дисципліни <u>вибіркова компонента освітньо-наукової програми</u> Загальна кількість годин - 90 год. Розподіл годин для: (вказати години) - денної форми навчання: аудиторних – 68 самостійної роботи – 22 - вечірньої форми навчання: аудиторних – 44 самостійної роботи – 56 заочної форми навчання: аудиторних – 22 самостійної роботи – 68	Галузь знань	Нормативна		
	Спеціальність <i>Для всіх спеціальностей</i>	Рік підготовки		
		2	2	2
		Семестр		
		4	4	4
		Лекції		
	Освітній ступінь <i>доктор філософії</i>	40	24	14
		Практичні		
		28	20	8
		Семінарські		
		Самостійна робота		
		22	56	68
		Контрольна робота		
		Вид контролю:		
		залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: поглиблення теоретичних знань та удосконалення практичних навиків з судової медицини в структурі освітньо-наукової програми підвищення кваліфікації здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії на третьому освітньо-науковому рівні.

Завданнями вивчення дисципліни є: удосконалення загальнопрофесійних, спеціалізовано-професійних, дослідницьких, аналітичних компетенцій з судової медицини задля досягнення рівня знань і вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог для отримання ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю Медицина.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі:

Навчальна дисципліна є вибірковою дисципліною підготовки докторів філософії у галузі охорони здоров'я. Вивчення дисципліни «Судова медицина: наукові основи, експертна практика та етичні стандарти» безпосередньо спирається на знання

отримані під час вивчення дисциплін: «Етика, біоетика та академічна доброчесність», «Інноваційні наукові проекти та їх впровадження в охороні здоров'я: курс професійної та практичної підготовки», «Інноваційні наукові проекти та їх впровадження в охороні здоров'я: курс наукової підготовки».

Робочу програму навчальної дисципліни розроблено відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти на базі освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії.

3. Програма та тематичний план навчальної дисципліни

Код розділу	Назва розділу	Перелік загальних та фахових компетенцій
1	2	3
01.	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла і одягу. Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу	Ушкодження, що виникають від дії тупих предметів. Ушкодження, що виникають від дії гострих предметів- ріжучих, колючих, колючо-ріжучих, рубаючих, колючорубаючих, пиляних. Вогнепальні ушкодження, що виникають при пострілах з нарізної гладкоствольної вогнепальної зброї, новітніх видів та атипової вогнепальної зброї. Вибухова травма. Транспортна травма (автомобільна, мотоциклетна, велосипедна, рейкова, авіаційна та водного транспорту). Принципи ідентифікації загальних та індивідуальних ознак травмуючих предметів за характером та морфологічними особливостями ушкоджень. Ототожнення травмуючого предмету. Дослідження характеру ушкоджень, біомеханізмів їх утворення, вдосконалення існуючих та розробка чи використання нових методів дослідження, об'єктивізація критеріїв судово-медичної оцінки. Біомеханічні аспекти судово-медичної експертизи при ушкодженнях м'яких тканин, внутрішніх органів та переломів кісток скелету.
02.	Встановлення зажиттєвості та давності утворення ушкоджень	Експертні критерії встановлення зажиттєвості та давності ушкоджень. Принципи диференційної діагностики ушкоджень тканин.
03	Розроблення питань судово-медичної танатології. Визначення давності настання смерті	Основні завдання судово-медичного експерта при огляді трупа, послідовність огляду. Медичні та юридичні аспекти констатації смерті людини. Експертні критерії встановлення давності настання смерті. Патоморфологічні зміни в тканинах і органах при термінальних станах, протягом різних етапів постмортального періоду.
04	Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті	Травматична хвороба. Причини смерті при ушкодженнях. Встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ушкодженням та несприятливим наслідком. Ненасильницька смерть: фізіологічна та внаслідок гострих і хронічних форм соматичної патології. Об'єктивізація танатогенезу при різних видах насильницької та ненасильницької смерті. Патоморфологічні мікроскопічні зміни при різних видах насильницької смерті та при підозрі на неї.

05	Встановлення ознак життєвої дії факторів довкілля на організм людини	Вивчення танатогенезу асфіктичних та постасфіктичних станів у випадках: странгуляційної, обтураційної, компресійної асфіксії, характер морфологічних змін при гіпоксичних станах. Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при ураженнях технічною та атмосферною електрикою. Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при ураженнях іонізуючим випромінюванням. Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при змінах атмосферного тиску. Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при термічній травмі. Механізм смерті та морфологічні зміни органів і тканин при гострих отруєннях та хронічних екзогенних інтоксикаціях, у т.ч. - наркотичних. Об'єктивізація критеріїв оцінки ступеня тяжкості тілесних ушкоджень при дії факторів довкілля на організм людини.
06	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів	Мікроскопічні та інструментальні методи дослідження об'єктів судово-медичної експертизи. Медико-криміналістичні методи досліджень об'єктів судово-медичної експертизи. Судово-медична експертиза крові, виділень, тканин та органів.
07	Ідентифікація особи за кістками скелету	Основні положення щодо дослідження об'єктів судово-медичної експертизи з метою їх ідентифікації. Судово-медична ідентифікація особи за кістками скелету (у тому числі зубощелепового апарату). Принципи встановлення належності окремих частин тіла та їх фрагментів конкретним особам, у т.ч. - при проведенні експертиз зруйнованих та розчленованих трупів. Принципи ідентифікації невпізнаних трупів та трупів невідомих осіб за кістками скелету у випадках масової загибелі людей.
08	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб	Характеристика тілесних ушкоджень, принципи встановлення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Правила судово-медичного встановлення ступеня тяжкості 22 тілесних ушкоджень. Об'єктивізація критеріїв оцінки ступеня тяжкості тілесних ушкоджень при травмах у віковому аспекті. Принципи проведення судово-медичної експертизи з приводу визначення статевих станів та у випадках статевих злочинів. Принципи проведення судово-медичної експертизи з приводу встановлення ступеня втрати працездатності. Особливості проведення судово-медичної експертизи віку та фізичного стану здоров'я.
09	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах	Особливості проведення судово-медичної експертизи за матеріалами цивільних, кримінальних справ та кримінальних проваджень на етапах попереднього слідства та в судовому засіданні. Характеристика та класифікація порушень медичними працівниками професійних обов'язків. Організація та завдання судово- 23 медичної експертизи у випадках притягнення медичних працівників до кримінальної відповідальності за професійні правопорушення.

4. Структура навчальної дисципліни

Очна денна форма навчання

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла і одягу. Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу			6	4		2	2
2	Встановлення зажиттєвості та давності утворення ушкоджень			8	6		2	2
3	Розроблення питань судовомедичної танатології. Визначення давності настання смерті			10	8		4	4
4	Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті			10	8		2	2
5	Встановлення ознак зажиттєвої дії факторів довкілля на організм людини			6	4		2	2
6	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів			10	8		4	4
7	Ідентифікація особи за кістками скелету			6	4		2	2
8	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб			6	4		2	2
9	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах			6	4		2	2
РАЗОМ:		3	90	68	44		22	22

Очна вечірня форма навчання

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла і одягу. Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу			4	2		2	4
2	Встановлення зажиттєвості та давності утворення ушкоджень			4	2		2	4
3	Розроблення питань судовомедичної танатології. Визначення давності настання смерті			6	4		2	6
4	Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті			6	4		2	6

5	Встановлення ознак життєвої дії факторів довкілля на організм людини			6	4		2	6
6	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів			6	4		2	6
7	Ідентифікація особи за кістками скелету			4	2		2	6
8	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб			4	2		2	4
9	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах			4	2		2	4
РАЗОМ:		3	90	44	26		18	46

Заочна форма навчання

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла і одягу. Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу			2	1			8
2	Встановлення життєвості та давності утворення ушкоджень			2	1			8
3	Розроблення питань судовомедичної танатології. Визначення давності настання смерті			4	2		2	8
4	Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті			2	2		2	8
5	Встановлення ознак життєвої дії факторів довкілля на організм людини			2	2			8
6	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів			4	2		2	8
7	Ідентифікація особи за кістками скелету			2	2			8
8	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб			2	2			6
9	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах			2	2			6
РАЗОМ:		3	90	22	16		6	68

5. Кваліфікаційна характеристика здобувача вищої освіти

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми очікується, що в результаті успішного навчання за програмою, поряд із іншими професійними навиками, здобувач ступеня доктора філософії повинен володіти наступними компетентностями:

№	Назва	Знання	Уміння
1.	Мати концептуальні та методологічні знання зі медицини та на межі предметних областей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій	+	+
2.	Глибоко розуміти загальні принципи та методи наук про здоров'я людини, основні тенденції їх розвитку, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних наукових розвідках у сфері медицини та у викладацькій практиці	+	+
3.	Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень, статистичного аналізу даних, наявні літературні дані	+	+
4.	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу медико-біологічної інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи	+	+
5.	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти медичної направленості, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі проблеми у сфері медицини	+	+
6.	Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері медицини, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти і застосовувати інноваційні технології навчання, розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти	+	+
7.	Розробляти та досліджувати моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері медицини та у дотичних міждисциплінарних напрямках	+	+

6. Самостійна робота

Навчально-методичні матеріали самостійної роботи аспірантів враховують специфіку навчальної дисципліни «Судова медицина: наукові основи, експертна практика та етичні стандарти».

Рекомендації до самостійного вивчення навчального матеріалу включають вказівки щодо терміну та обсягу засвоєння матеріалу із зазначенням навчальних і наукових видань, що використовуються з цією метою, а також питання для самоконтролю, тести, контрольні завдання, вимоги і приклади оформлення самостійної письмової (дисертаційної) роботи, критерії оцінювання.

Завдання для самостійної роботи

Код розділу	Назва розділу	Кількість годин		
		денна	вечірня	заочна
1	2	2	4	5
1	Встановлення травмуючого предмету за ушкодженнями тіла і одягу. Встановлення механізму виникнення ушкоджень тіла й одягу <i>Завдання:</i> Провести порівняльний аналіз морфологічних ознак ушкоджень, характерних для тупих, гострих, колючих, рубаних та вогнепальних предметів. Розробити алгоритм експертного дослідження одягу з метою встановлення типу травмуючого предмета. Проаналізувати 3 умовні експертні ситуації та визначити можливий травмуючий предмет на основі опису ушкоджень Розробити матрицю відповідності між механізмом травми та морфологічними ознаками ушкоджень. Проаналізувати 3 моделювальні ситуації та визначити найбільш імовірний механізм утворення ушкоджень	2	4	8
2	Встановлення зажиттєвості та давності утворення ушкоджень <i>Завдання:</i> Підготувати огляд макро- та мікроскопічних критеріїв зажиттєвості ушкоджень. Створити таблицю часової динаміки морфологічних змін у ранах, гематомах, саднах. Проаналізувати 5 описів ушкоджень і визначити орієнтовну давність їх утворення	4	4	8
3	Розроблення питань судовомедичної танатології. Визначення давності настання смерті <i>Завдання:</i> Підготувати аналітичний огляд ранніх і пізніх трупних змін та їх діагностичного значення. Проаналізувати 3 ситуаційні задачі та визначити орієнтовний час настання смерті Підготувати аналітичний огляд ранніх і пізніх трупних змін та їх діагностичного значення. Проаналізувати 3 ситуаційні задачі та визначити орієнтовний час настання смерті	2	6	8
4	Обґрунтування причин насильницької та ненасильницької смерті <i>Завдання:</i> Скласти класифікацію причин смерті з позицій судової медицини. Підготувати порівняльний аналіз морфологічних ознак насильницької та ненасильницької смерті. Проаналізувати 3 умовні випадки та визначити характер смерті	2	6	10
5	Встановлення ознак зажиттєвої дії факторів довкілля на організм людини <i>Завдання:</i> Підготувати огляд критеріїв зажиттєвості при дії температури, електрики, хімічних речовин, води, радіації. Створити таблицю диференційних ознак між зажиттєвими та посмертними змінами при дії зовнішніх факторів. Проаналізувати 3 ситуації та визначити, чи дія фактору була зажиттєвою	4	6	
6	Розроблення та вдосконалення лабораторних методів дослідження речових доказів <i>Завдання:</i> Підготувати огляд сучасних методів:	2	6	10

	ДНК-аналіз; токсикологічні дослідження; спектроскопія; мікроскопія; хімічні тести на кров, сперму, волокна. Розробити покроковий алгоритм лабораторного дослідження одного з видів речових доказів. Проаналізувати 3 кейси та визначити оптимальний комплекс лабораторних методів			
7	Ідентифікація особи за кістками скелету <i>Завдання:</i> Підготувати огляд остеологічних критеріїв визначення статі, віку, зросту, расових особливостей. Створити матрицю ідентифікаційних ознак для різних груп кісток. Проаналізувати 3 описані остеологічні знахідки та визначити можливі ідентифікаційні характеристики особи	2	6	8
8	Обґрунтування критеріїв, які використовуються при експертизі живих осіб <i>Завдання:</i> Підготувати огляд критеріїв оцінки ступеня тяжкості тілесних ушкоджень. Розробити алгоритм експертного огляду живої особи. Проаналізувати 3 ситуаційні задачі та визначити ступінь тяжкості ушкоджень	2	4	8
9	Розроблення судово-медичних експертних питань, пов'язаних із правовою відповідальністю лікарів у зв'язку з їх професійною діяльністю в сучасних умовах <i>Завдання:</i> Підготувати огляд видів професійних правопорушень медичних працівників. Розробити структуру експертного висновку у справах про можливу лікарську помилку. Проаналізувати 3 умовні кейси та сформулювати експертні питання, які мають бути поставлені перед судово-медичним експертом.	2	4	8
РАЗОМ:		22	46	68

7. Перелік тем рефератів

1. Судово-медичні критерії встановлення виду травмуючого предмета за морфологією ушкоджень.
2. Особливості ушкоджень, спричинених тупими предметами: діагностичні ознаки.
3. Судово-медична характеристика ушкоджень, завданих гострими та колючо-ріжучими предметами.
4. Встановлення механізму утворення ушкоджень за даними огляду тіла та одягу.
5. Судово-медичні підходи до аналізу вогнепальних ушкоджень.
6. Механізми утворення комбінованих і множинних травм: експертні критерії.
7. Макроскопічні та мікроскопічні ознаки зажиттєвості ушкоджень.
8. Судово-медичні методи визначення давності утворення ран, гематом і саден.
9. Використання гістохімічних та імуногістохімічних методів для оцінки давності травм.
10. Судово-медична оцінка зажиттєвості ушкоджень при дії фізичних факторів (температура, електрика, радіація).
11. Диференціація зажиттєвих і посмертних ушкоджень: сучасні підходи.
12. Ранні трупні зміни та їх значення у визначенні часу смерті.
13. Пізні трупні зміни: діагностичні можливості та обмеження.
14. Біохімічні методи визначення давності настання смерті.
15. Судово-медичні аспекти смерті від механічної асфіксії.

16. Танатогенез при гострій крововтраті: морфологічні критерії.
17. Особливості танатологічної діагностики у випадках гіпотермії та гіпертермії.
18. Судово-медичні критерії встановлення насильницької смерті.
19. Ненасильницька смерть: класифікація та морфологічні ознаки.
20. Судово-медична діагностика смерті від отруєнь.
21. Раптова серцева смерть: сучасні підходи до експертної оцінки.
22. Судово-медичні аспекти смерті від механічної травми.
23. Судово-медичні ознаки зажиттєвої дії високої та низької температури.
24. Електротравма: механізми, морфологія, експертні критерії.
25. Утоплення: сучасні методи діагностики та диференціації видів утоплення.
26. Сучасні методи ДНК-ідентифікації у судово-медичній практиці.
27. Токсикологічні дослідження: можливості, обмеження, інтерпретація результатів.
28. Судово-хімічні методи виявлення біологічних слідів на речових доказах.
29. Судово-остеологічні методи визначення статі, віку та зросту за кістками скелета.
30. Комплексні методи ідентифікації особи у випадках значної деструкції тіла.

8. Перелік питань для підсумкового контролю

1. Класифікація травмуючих предметів у судовій медицині.
2. Морфологічні ознаки ушкоджень, спричинених тупими предметами.
3. Ознаки ударної дії тупого предмета.
4. Судово-медичні критерії ушкоджень від стискання.
5. Ушкодження від дії гострих ріжучих предметів: діагностичні ознаки.
6. Ушкодження від колючих предметів: морфологічні особливості.
7. Комбінована дія колючо-ріжучих предметів.
8. Судово-медичні ознаки рубаних ран.
9. Механізм утворення ушкоджень при падінні з висоти.
10. Ушкодження при транспортній травмі: класифікація та ознаки.
11. Особливості ушкоджень при вибуховій травмі.
12. Судово-медичні ознаки дії обмежено-рухомих предметів.
13. Встановлення напрямку дії травмуючої сили.
14. Визначення кількості травмуючих впливів за морфологією ушкоджень.
15. Судово-медичні ознаки самоушкоджень.
16. Відмінності між оборонними та нападницькими ушкодженнями.
17. Механізм утворення ушкоджень при ковзанні та терті.
18. Судово-медичні ознаки вторинних снарядів при вибухах.
19. Особливості ушкоджень на одязі при різних механізмах травмування.
20. Встановлення відповідності ушкоджень на тілі та одязі.
21. Поняття зажиттєвості ушкоджень.
22. Макроскопічні ознаки зажиттєвості ран.
23. Мікроскопічні критерії зажиттєвості ушкоджень.
24. Судово-медичні ознаки зажиттєвості гематом.
25. Визначення давності утворення саден.
26. Динаміка морфологічних змін у ранах у перші години після травми.
27. Гістохімічні методи визначення давності ушкоджень.
28. Імуногістохімічні маркери зажиттєвості.
29. Відмінності між зажиттєвими та посмертними ушкодженнями.

30. Судово-медичні критерії давності утворення гематом.
31. Визначення давності термічних ушкоджень.
32. Ознаки зажиттєвості при електротравмі.
33. Судово-медичні критерії зажиттєвості хімічних опіків.
34. Визначення давності множинних ушкоджень.
35. Помилки при оцінці давності травм.
36. Поняття про смерть та її види.
37. Ранні трупні зміни: класифікація.
38. Трупні плями: механізм утворення та діагностичне значення.
39. Трупне залякання: стадії та часові межі.
40. Охолодження трупа: фактори, що впливають на швидкість.
41. Пізні трупні зміни: гниття, муміфікація, жировіск.
42. Судово-медичні методи визначення давності смерті.
43. Біохімічні методи визначення часу смерті.
44. Ентомологічні методи визначення давності смерті.
45. Танатогенез при механічній асфіксії.
46. Танатогенез при гострій крововтраті.
47. Танатологічні ознаки смерті від утоплення.
48. Танатологічні ознаки смерті від електротравми.
49. Танатологічні ознаки смерті від отруєнь.
50. Судово-медичні ознаки смерті від гіпотермії.
51. Судово-медичні ознаки смерті від гіпертермії.
52. Визначення давності смерті за станом внутрішніх органів.
53. Вплив зовнішніх умов на трупні зміни.
54. Особливості танатологічної діагностики у дітей.
55. Помилки при визначенні давності смерті.
56. Класифікація причин смерті у судовій медицині.
57. Судово-медичні критерії насильницької смерті.
58. Ненасильницька смерть: основні групи причин.
59. Судово-медична діагностика смерті від механічної травми.
60. Судово-медична діагностика смерті від отруєнь.
61. Раптова серцева смерть: морфологічні ознаки.
62. Судово-медична оцінка смерті від інфекційних захворювань.
63. Судово-медична оцінка смерті від термічних факторів.
64. Судово-медична оцінка смерті від електричного струму.
65. Судово-медична оцінка смерті від утоплення.
66. Судово-медичні ознаки дії високої температури.
67. Судово-медичні ознаки дії низької температури.
68. Електротравма: механізм та морфологія.
69. Ознаки зажиттєвості при утопленні.
70. Судово-медичні ознаки дії хімічних речовин.
71. Радіаційні ураження: морфологічні критерії.
72. Судово-медичні ознаки дії полум'я та чадного газу.
73. Особливості ушкоджень при блискавці.
74. Судово-медична оцінка дії токсичних газів.
75. Вплив довкілля на швидкість трупних змін.
76. ДНК-аналіз у судово-медичній практиці.
77. Судово-хімічні методи виявлення крові.

78. Методи виявлення сперми та інших біологічних слідів.
79. Токсикологічні дослідження: принципи та інтерпретація.
80. Мікроскопічні методи дослідження речових доказів.
81. Судово-гістологічні методи.
82. Помилки при лабораторному дослідженні речових доказів.
83. Судово-остеологічні методи визначення статі.
84. Визначення віку за кістками скелета.
85. Визначення зросту за довгими кістками.
86. Судово-медичні методи ідентифікації за зубами.
87. Комплексні методи ідентифікації при значній деструкції тіла.
88. Критерії визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень.
89. Судово-медична експертиза у справах про професійні правопорушення медичних працівників.
90. Структура та принципи формування судово-медичного експертного висновку.

9. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів в НУОЗ України імені П. Л. Шупика проводиться з використанням рейтингової системи (далі - ЄКТС), в основу якої покладено поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність здобувачів у процесі навчання.

Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати під час вивчення кожного модуля для галузі знань 22 Охорона здоров'я, становить 200 балів, у тому числі за поточну навчальну діяльність 120 балів, за результатами підсумкового контролю 80 балів (на підставі листа МОЗ № 0804-47/10395 від 15.04.2014).

Для занесення балів оцінювання результатів підсумкового контролю навчання здобувача вищої освіти (залік) у відомість обліку успішності (колонка 5) та індивідуальний план здобувача вищої освіти використовується таблиця співвідношення між здобутими результатами успішності здобувача та ECTS оцінками

ВСЬОГО ОЦІНОК	СУМА БАЛІВ		ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
	100 балів	200 балів		екзамен	залік
	90 - 100	170 - 200	A	відмінно	зараховано
	82 - 89	155 - 169	B	добре	
	75 - 81	140 - 154	C		
	68 - 74	125 - 139	D	задовільно	
	61 - 67	111 - 124	E		
	35 - 60	60 - 111	FX	незадовільно	не зараховано
	1 - 34	1 - 59	F		

Технологія проведення заліку.

Контроль знань аспірантів – складова частина навчально-виховного процесу.

Він здійснюється для того, щоб виявити якість засвоєних знань, умінь і навичок практичної діяльності.

Зміст контролю зумовлений дидактичними цілями і завданнями, що стоять перед вивченням навчальної дисципліни чи окремих її частин.

Поточний та підсумковий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом навчального матеріалу на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних (семінарських) заняттях. Ці результати можуть зараховуватися як підсумок поточного контролю без додаткового опитування аспірантів.

Аспірант вважається допущеним до підсумкового контролю з вибіркової навчальної дисципліни «Судова медицина: наукові основи, експертна практика та етичні стандарти», якщо він виконав всі види робіт, передбачені навчальним планом.

Проміжний контроль компетентностей з окремих розділів програми проводиться після закінчення їх вивчення, до початку підсумкового контролю. Заліки приймаються викладачами, які проводили практичні, семінарські та інші заняття в навчальній групі або читали лекції з даної дисципліни.

Залік виставляється за результатами роботи аспіранта протягом навчання (виконання аспірантом індивідуальних завдань та контрольних робіт, виступів на семінарських заняттях та оцінок поточного контролю), якщо він отримав рейтинг з дисципліни не менше 0,6 від максимально можливого значення (рейтингової шкали).

Якщо аспірант не отримав залік за рейтингом, залік виставляється за результатами виконання ним залікової контрольної роботи або підсумкової співбесіди.

За наявності поважних причин (хвороба, сімейні обставини та ін.), що документально підтверджені, окремим аспірантам може встановлюватись індивідуальний графік складання заліків.

Аспірант не допускається до підсумкового контролю з вибіркової навчальної дисципліни «Судова медицина: наукові основи, експертна практика та етичні стандарти», якщо він не виконав усіх видів робіт, завдань (комп'ютерні практикуми, курсові, реферати, аналітичні огляди та ін.), які передбачені робочим навчальним планом з вибіркової навчальної дисципліни «Судова медицина: наукові основи, експертна практика та етичні стандарти», або має незадовільні оцінки з проміжного контролю за розділами дисципліни.

10. Список рекомендованих джерел та ресурсного забезпечення

1. Бабанін А.А., Мішалов В.Д., Біловицький О.В., Скребкова О.Ю. «Судова медицина» - Сімферополь: вид. «НАТА», 2012. – 580 с.

2. Бачинський В.Т., Кулик О.Ф., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. Первинний огляд трупа на місці виявлення. – Чернівці, 2012. – 210 с.

3. Бойко С. О. Судово-медична експертиза визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: Навчальний посібник.-Ужгород: СМП «Інватор», 2003. - 228 с.

4. Герасименко О.І. Судово-медична експертиза (загальна частина). - Донецьк: Норд-Прес, 2007. – 508 с.

5. Дольницький О.В., Кривченя Д.Ю., Поліщук М.Є. Дитяча травматологія. Практичний посібник. Київ «Книга плюс», 2006 – 472 с.

6. Завальнюк А.Х. Судова медицина: Курс лекцій – Тернопіль: Укрмедкнига, 2000 – 648 с.

7. Завальнюк А.Х. Отрути та отруєння: судово-медичний аспект: [монографія]/А.Х. Завальнюк, Г. Ф. Кривда, І. О. Юхимець.-Одеса: Астропринт, 2009. - 256 с.

8. Кулик О.Ф., Бачинський В.Т., Савка І.Г., Ванчуляк О.Я. Особливості судово-медичного дослідження трупа при окремих видах смерті. Чернівці, 2005. – 210 с.

9. Лісовий А. С., Голубович Л. Л., Голубович П. Л. та ін. Судова медицина. Підручник.-К.: Атіка, 2003. - 512 с.

10. Лісовий А. С., Голубович Л. Л., Мішалов В.Д., Голубович П. Л. Судова медицина в рисунках, схемах, таблицях. Навчальний посібник. - Київ, «Атіка». – 2007. – 411 с.

11. Мішалов В.Д., Гуріна О.О., Юрченко В.Т. і інш. Судово-медична експертиза дітей (навчальний посібник, затверд. МОН України. Протокол №1/11-2479 від «29» березня 2010). - Київ, 2010. - 256 с. 12. Мішалов В.Д., Войченко В.В., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю. Процесуальні, організаційні та етичні основи судово-медичної експертизи в Україні (навч. метод. посібник, затверд. МОН України Протокол №1/11-691 від 10.02. 2010 р.). - Київ, 2010. - 243 с.

13. Михайличенко Б.В. Судова стоматологія. Підручник для студентів стоматологічних факультетів медичних вузів.-К.: «МП Леся», 2004.-352 с.

14. Михайличенко Б.В. Судова медицина. Медичне законодавство: підручник у 2 кн./Б.В. Михайличенко, В.А. Шевчук, С.С. Бондар і інш. – Кн. 1: Судова медицина. – К.: ВСВ «Медицина», 2011. – 448 с.

15. Судово-медична цитологія (навчально-методичний посібник, затв. МОН України)/Р.О. Старовойтова, В.Д. Мішалов, Г.Ф. Кривда– К., 2007.–208 с.

16. Судово-цитологічний атлас тканин та органів людини (Навчально-методичне видання)/Старовойтова Р.О., Дручініна І.М., Бурчинський В.Г., Кривда Г.Ф., Ліщенко О.П. – Херсон, 2011.- 105 с.

17. Филипчук О.В., Шевчук М.М. Посібник з судово-медичної криміналістики. / Львів «Добра справа», 2011 – 566 с.

18. Филипчук О.В., Гуров О.М. Судово-медична криміналістика. Підручник / Харків: «Діса плюс», 2013. – 640 с

Електронні ресурси

1. <https://www.futurelearn.com/courses/collections/forensics>
2. <https://www.thecompleteuniversityguide.co.uk/courses/forensicscience/guide-to-studying-forensic-science/>
3. <https://www.classcentral.com/tag/forensic-science>
4. http://wps.prenhall.com/chet_saferstein_forensic_1/
5. https://www.coursera.org/browse?source=deprecated_spark_cdp
6. http://bsapp.com/forensics_illustrated/
7. Online-ресурси Національної наукової бібліотеки ім. В.І. Вернадського
8. Online-ресурси Національної наукової медичної бібліотеки України

Список рекомендованих додаткових літературних джерел

1. Бабкіна О.П., Герасименко О.І., Казімірко Н.К., Шевченко В.В., Шевченко Л.А., Коробко І.С. Морфологія ушкоджень органів черевної порожнини та заочеревинного простору при механічній травмі. // Луганськ, 2013 – 135 с.

2. Бурчинський В. Г. «Загальні методи ізолювання отруйних та сильнодіючих речовин із біологічного матеріалу»/ Бурчинський В. Г., Кахановський Ф. М., Кахановська К. І., Хохолева Т. В., Москаленко В. С. //Методичні рекомендації, затв. МОЗ України.- Київ, 2010. – 25 с.

3. Бурчинський В. Г. «Дослідження рідкої крові та її слідів на речових доказах» / Бурчинський В. Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т. В. //Методичні рекомендації, затв. МОЗ України. - Київ, 2010. – 32 с.

4. Бурчинський В. Г. «Судово-медичне дослідження сперми, слини та інших виділень людини в слідах на речових доказах»/ Бурчинський В. Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т. В., Бачинський В.Т. // Методичні рекомендації, затв. МОЗ України. - Київ, 2011. –25 с.

5. Бурчинський В. Г. «Судово-медичне дослідження волосся, кісток, м'яких тканин та органів»/ Бурчинський В. Г., Дем'янчук А.П., Хохолева Т. В., Бачинський В.Т. //Методичні рекомендації, затв. МОЗ України. - Київ, 2011. –20 с.

6. Гуріна О. О. Судово-медична оцінка патоморфологічних змін при внутрішньочерепних та спинно-мозкових ушкодженнях (методичні рекомендації)/ Гуріна О. О., Дунаєв О. В. - Київ, НМАПО імені П.Л. Шупика. – 2013. – 48 с.

7. Гуров О.М. Алгоритм краніо-портретної ідентифікації особи з використанням цифрових технологій опрацювання візуальної інформації/О.М. Гуров, І.С. Морозов, І.В. Костик, В.Г. Виборний //Методичні рекомендації. – К., 2013. – 34 с.

8. Козаченко І.М. Сучасні термінологія, понятійний апарат і класифікація пневмострільних ушкоджень, пневматичної зброї та снарядів до неї/І.М.Козаченко//Методичні рекомендації. – К., 2013. – 25 с.

9. Кулініченко В. Л., Мішалов В. Д., Карагодіна О. Г. Протидія насильству в сім'ї (навчальний посібник) Житомир – 2014. – 114 с. ISBN 978-966-361-068-9 Гриф МОН України № 1/11-6884 від 06.05. 2014. 33

10. Методичні рекомендації «Судово-медична діагностика смертельних отруєнь етиловим алкоголем» /Ю.П. Шупик, В.Г. Бурчинський, Т.В. Хохолева та інш.- Київ, 2004. – 23 с.

11. Методики морфологічних досліджень: монографія / Багрій М. М., Діброва В. А., Попадинець О. Г., Грищук М. І.; за ред. М.М. Багрія, В.А. Діброви. – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 328 с.

12. Мішалов В.Д. Можливості застосування сучасних інформаційних засобів при огляді місця виявлення трупа, відтворенні умов і обставин події, а також в стаціонарних умовах при виконанні судово-медичних експертиз/В.Д. Мішалов, Филипчук О.В., Шупик Ю.П., Хохолева Т.В., Бурчинський В.Г., Гуріна О.О., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю. // Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. – Київ. Вип.18. – Книга 2 . – 2009. - С. 266-271.

13. Мішалов В.Д. Проблемні питання щодо організації судово-медичних заходів в умовах надзвичайних ситуацій з масовими жертвами людей в Україні /В.Д. Мішалов, Герасименко О.І., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю., Войченко В.В., Шевчук М.М.)// Збірник наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. – Київ. Вип.18. – Книга 2 . – 2009. - С. 260-266.

14. Мішалов В.Д. Визначення давності настання смерті у судово-медичній експертизі / Мішалов В.Д., Михайличенко Б.В., Завальнюк А.Х., Юхимець І.О., Зарицький Г.А.// Методичні рекомендації Київ, 2010. – 36 с.

15. Мішалов В.Д. Визначення послідовності виникнення отриманих ушкоджень у судово-медичній практиці / Мішалов В.Д., Завальнюк А.Х., Юхимець І.О., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю. //Методичні рекомендації. - Київ, 2010. – 26 с.

16. Мішалов В.Д. Судово-медична характеристика та оцінка ран голови, заподіяних тупими предметами, у тому числі при їх руйнуванні (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ В.Д. Мішалов, О.В. Филипчук, О.Ю. Петрошак. - Київ, 2012. –22 с.

17. Мішалов В.Д. Визначення давності настання смерті у судово-медичній експертизі (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ В.Д. Мішалов, О.Х. Завальнюк, І.О. Юхимець - Київ, 2012. –36 с.

18. Мішалов В.Д. Визначення прижиттєвості, давності і послідовності утворення ушкоджень (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ В.Д. Мішалов, О.Ю. Петрошак, О.Х. Завальнюк, І.О. Юхимець.- Київ, 2012. – 23 с.

19. Мішалов В.Д. Судово-медична діагностика ушкоджень стравоходу, шлунка і кишечника у випадках їх травмування (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ В.Д. Мішалов, О.Ю. Петрошак. - Київ, 2012. –16 с.

20. Мішалов В.Д. Судово-медична (макро- і мікроскопічна) діагностика раптової серцевої смерті осіб юнацького і молодого віку, що зумовлена дисплазією сполучної тканини (методичні рекомендації)/ Мішалов В.Д., Козлов С.В., Шандига-Глушко О.І. - Київ. – 2013. – 14 с. 34

21. Мішалов В.Д. Скануючі методики комп'ютерної ідентифікації особи за цифровими ортопантомограмами (методичні рекомендації)/ Є.Я. Костенко, В.Д. Мішалов, В.І. Біда. - Київ. – 2013. – 12 с.

22. Мішалов В.Д. Судово-медична оцінка конструктивних особливостей патронів «Флобер», споряджених 4 мм кулями, та виробів для реалізації пострілів ними /В.Д. Мішалов Зозуля В.М., Михайленко О.В.)// Судовомедична експертиза. – 2011. - №3. – с. 25-30.

23. Мішалов В.Д. Рідкісний випадок утворення перелому кісток черепа з ознаками розшарування/ Мішалов В.Д., Войченко В.В. // Буковинський медичний вісник. – 2013.-Т. 17. - № 3(67). – Ч.1. – С. 35-38.

24. Мішалов В.Д. Аналіз випадків падінь авіаційних суден, що мали місце в 70-ті роки ХХ сторіччя в УРСР/ Мішалов В.Д., Шупик Ю.П., Хохолева Т.В., Гуріна О.О., Зарицький Г.А., Петрошак О.Ю., Плетенецька А.О. // Судово-медична експертиза. – 2013. - №2. – С. 4 - 8.

25. Мішалов В.Д. Судово-медична характеристика та оцінка вогнепальних ушкоджень грудної клітки і живота, заподіяних патронами «Флобер»/ Мішалов В.Д., Михайленко О.В., Зозуля В.М.Методичні рекомендації - Київ. – 2014. – 18 с.

26. Мішалов В.Д. Експертний аналіз випадків вбивств із застосуванням гострих предметів як основа кримінальної характеристики злочину / Мішалов В.Д., Зосіменко В.В. //Одеса, Інтегративна антропологія. – 2014. - № 2. – С. 56-62.

27. Мішалов В.Д. Оптимізація роботи судово-медичних експертів в умовах масової загибелі людей, пов'язаної з бойовими діями в зоні АТО/ Мішалов В.Д., Кісь А.В., Войченко В.В. // Судово-медична експертиза. – 2014. - №2. – С. 4-8.

28. Мішалов В.Д. Судово-медична характеристика ушкоджень підшлункової залози та визначення давності їх утворення / Мішалов В.Д., Бабкіна О.П., Хохолева Т.В., Петрошак О.Ю., Войченко В.В. Методичні рекомендації.- Київ, 2015. – 31 с.

29. Мішалов В.Д. Судово-медична характеристика ушкоджень селезінки та визначення давності їх утворення / Мішалов В.Д., Бабкіна О.П., Хохолева Т.В., Петрошак О.Ю., Личман Т.В. Методичні рекомендації. - Київ, 2015. – 21 с.

30. Патоморфологія та гістологія: атлас / за ред. Д.Д. Зербіно, М. М. Багрія, Я. Я. Боднара, В. А. Діброви [та інш.] – Вінниця: Нова Книга, 2016. – 800 с.

31. Правила медичного розслідування авіаційних подій /Андрєєва В.Л., Березний В.І., Бурчинський В.Г., Климчук О.С. Держ. департамент авіаційного транспорту України. – Укравтотранс. – К.: -1995. – 124 с.

32. Старовойтова Р.О. Нові методики приготування цитологічних препаратів та визначення наявності сперми в слідах на речових доказах (методичні рекомендації)/ Бурчинський В.Г., Старовойтова Р.О., Дручініна І.М., Хохолева Т.В.- Київ. – 2013. – 14 с.

33. Старовойтова Р.О. Судово-цитологічні дослідження мікронакладень на знаряддях травми та в піднігтьовому вмісті (методичні рекомендації, затв. МОЗ України)/ Старовойтова Р.О., Дручініна І.М. - Київ, 2004. – 8 с.

34. Тагаєв М.М. Визначення понять і систематизація насильницьких дій шляхом нанесення побоїв, заподіяння мордувань і катувань/Тагаєв М.М., Мішалов В.Д., Хижняк В.В., Моргун Е.// Судово-медична експертиза. – 2015. - №1. – С. 8-19.